

СЕКЦІЯ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ; ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

УДК 372.8881.1

DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-2-1

**ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК МНЕМІЧНИХ ФУНКЦІЙ
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАЦІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ****Вікторенко Святослав Олегович,**

аспірант лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці

*Інститут психології імені Г.С. Костюка**Національної академії педагогічних наук України*

vikpsycho@gmail.com

ORCID0000-0001-5564-5680

У наш час, коли майже щоденно з'являються нові інструменти, нові дослідження, все більші вимоги ставляться до людини як до суб'єкта професійної діяльності. Тому велика увага приділяється процесу навчальної діяльності студентів та шляхам вдосконалення організації навчальної праці студента. Так, одним із головних інструментів навчання студентів є читання, а проблематика розвитку швидкочитання та запам'ятовування є гострою та необхідною і має практичне та теоретичне значення.

Мета полягає в емпіричному дослідженні покращення навчальної праці студентів та розробленні на цій основі авторського тренінгу, спрямованого на розвиток швидкочитання, пам'яті, периферійного зору та уваги. Відповідно до мети визначено завдання дослідження.

Для розв'язання завдання дослідження розроблено програму емпіричного дослідження, реалізація якої передбачає використання комплексу взаємопов'язаних **методів**, а саме: а) теоретичних методів: аналізу основних понять, систематизації матеріалу, порівняння й узагальнення даних, моделювання; б) емпіричних методів: анкетування, психодіагностичного тестування. Було використано такі методики: тест Бурдона, «відтворення розповіді», інструмент для вимірювання периферійного зору, методика вимірювання швидкості читання та продуктивності читання. Дані методи дозволяють не лише сформулювати уявлення про методи покращення навчальної праці студентів, а і зрозуміти складові швидкого читання та ефективної роботи з інформацією.

У **результаті** проведеного емпіричного дослідження покращення навчальної праці студентів засобами тренінгу виділено такі фактори: швидкочитання, пам'ять, периферійний зір та увага – як ті, що можуть сприяти досягненню кращих результатів студентами під час навчальної праці. Розроблено авторський 4-годинний тренінг, спрямований на розвиток швидкочитання, пам'яті, периферійного зору та уваги з практичними вправами та рекомендаціями щодо подальшого їх розвитку.

Отримані дані дозволяють зробити **висновок**, що розроблений автором тренінг розвитку швидкочитання і пам'яті сприяє збільшенню рівня швидкості і продуктивності читання студентів, а отже, є ефективним.

Ключові слова: швидкочитання, короткотривала пам'ять, довготривала пам'ять, периферійний зір, концентрація уваги, стійкість уваги, переключення уваги.

**RESEARCH AND DEVELOPMENT OF MNMIC FUNCTIONS
OF STUDENTS' ACADEMIC WORK: THE PSYCHOLOGICAL ASPECT****Viktorenko Sviatoslav Olehovych,**

Postgraduate Student at the Laboratory of the Psychology of Studying named after I.O. Synytsya

*G.S. Kostiuk Institute of Psychology**of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*

vikpsycho@gmail.com

ORCID0000-0001-5564-5680

In our time, when almost every day there are new tools, new research, more and more requirements relate to a person as a subject of professional activity. Therefore, great attention is paid to the educational process of students and ways to improve the organization of student work. So, one of the key features of student learning is cheating, and the learning outcomes of rapid learning and memorization are both vocal and non-existent and of practical and theoretical value.

Purpose. The aim is to empirically investigate the improvement of students' academic work and develop an author's training on this basis, aimed at the development of fast reading, memory, peripheral vision and attention. According to the goal, the research task is determined.

To solve the research problem, a program of empirical research has been developed, the implementation of which involves the use of a set of interrelated **methods**, namely: a) theoretical methods: analysis of the basic concepts, systematization of the material, comparison and generalization of data, modeling; b) empirical methods: questioning, psychodiagnostic testing. The following techniques were used: Test Burdon, "Reinforcement of Blood Pressure", an instrument for measuring peripheral vision, a method for the rapid development of chemotherapy and for the study of chemotherapy.

These methods allow not only to formulate ideas about methods for improving the student's academic work, but also to understand the components of rapid reading and effective work with information.

As a **result** of the empirical study of improving the academic work of the students, the following factors have been identified by means of training: fast reading, memory, peripheral vision and attention as those that can contribute to the achievement of better results by students during educational work. An author's 4-hour training aimed at the development of fast reading, memory, peripheral vision and attention with practical exercises and recommendations for their further development is developed.

The obtained data allow us to **conclude** that the author of the article, which produces rapid reading and memory, increases the number of students and, therefore, is effective.

Key words: *fast reading, short-term memory, long-term memory, peripheral vision, concentration of attention, stability of attention, switching attention.*

Вступ

Сьогодні значна кількість людей займається інформаційною працею в процесі навчальної, наукової та іншої професійної діяльності, пов'язаної з отриманням, обробленням, зберіганням та використанням інформації.

Навчальний процес – один із найбільш масових видів інформаційного праці. Основним джерелом інформації в навчальному процесі, як і раніше, залишається читання. Сьогодні назріло питання про проведення практичних занять з ознайомлення студентів, аспірантів, здобувачів з оглядом відомих науково-методичних матеріалів з освоєння техніки швидкого читання.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми.

Швидкочитання слугує для кращої організації часу студента, а також підвищення продуктивності й ефективності читання. Значне скорочення тривалості читання позитивно вплине на засвоєння інформації, працездатності та мотивації студента. А також покращення запам'ятовування значно спростить організацію навчальної праці студента (Камп, 2005).

Перші спроби дослідження процесу читання були зроблені французьким вченим Е. Жавалем, який у 1879 р. зайнявся проблемою руху очей під час читання. Постійну увагу раціоналізації читання почали приділяти лише в першій половині 20 століття (Литвинчук, 2015).

Дослідження і застосування на практиці швидкого читання отримали дуже широке поширення в усьому світі. Створені національні та міжнародні організації, що досліджують питання раціонального читання і координують усі напрями в цій галузі (Зіганов, 2001).

Після того як вивчили рух очей під час читання і з'ясували значення величини поля сприйняття тексту для швидкості чи-

тання, була зроблена спроба розширити поля сприйняття тексту за допомогою візуальних засобів, наприклад, читання пірамід слів. Використовувалися й такі технічні засоби навчання, як тахістоскоп, що відтворює на екрані слова різної довжини і дозволяє тренувати здатність сприйняття слів із великою кількістю букв. Застосовувалися регулятори швидкості, які то збільшували, то уповільнювали швидкість проєкції текстів на екран і змушували учнів змінити темп свого читання (Галактіонова, 2007).

О.А. Андреев у книзі «Вчіться швидко читати» пропонує використовувати алгоритми читання. Диференціальний алгоритм читання зводиться до 3 пунктів: ключові слова; смислові ряди; домінанта-значення.

«Ключові слова несуть основне смислове навантаження. Вони позначають ознаку предмета, стан або дію. До ключових слів не відносяться приєдники, сполучники, вигуки. Дуже рідко виступають у цій ролі займенники, які лише заміщають вже вжиті раніше в тексті предмети (ключове) слово. Дуже часто смисловий абзац тексту в цілому є допоміжним і взагалі не містить ключових слів.

Смислові ряди. Це пари слів, вони складаються з комбінацій ключових слів і деяких визначальних і доповнюють їх допоміжними словами, які допомагають у стислому вигляді зрозуміти справжній зміст абзацу. Саме смислові ряди є основою «золотого ядра» змісту тексту» (Борисова, 1976).

М.А. Зіганов у книзі «Як підвищити культуру, якість і швидкість читання» пропонує під час читання в кожному абзаці тексту обов'язково:

- відшукувати основні думки (ОМ);
- підкріплювати їх другорядними думками (ВМ);
- встановлювати зв'язки між основними і другорядними думками;

– не зосереджувати увагу на несуттєвій інформації (Зиганов, 2001).

Сьогодні найсучасніші прийоми навчання швидкого читання ґрунтуються на розвитку здатності розуміти прочитане та належної організації процесу читання.

Підвищувати швидкість читання можна самостійно з використанням методичних рекомендацій, викладених у літературних або електронних джерелах, на спеціальних курсах, а також за допомогою відповідних кафедрі фахівців у рамках традиційного навчального процесу (що, без сумніву, стало б освітньої інновацією), наприклад: під час роботи в наукових студентських гуртках, під час навчання на факультативних заняттях.

Аналіз наукової літератури показав, що проблема вдосконалення та впровадження інноваційних методів покращення навчальної праці не є достатньо розробленою і потребує доопрацювань.

На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в тому, щоб емпіричним шляхом дослідити покращення навчальної праці студентів засобами тренінгу.

2. Методологія та методи

У роботі використовувався комплекс психологічних методів, вибір яких залежав від змісту проблеми, що вивчалася, та етапу дослідження. Для розв'язання поставлених задач і перевірки гіпотез було застосовано загальнонаукові методи теоретичного та емпіричного дослідження, зокрема: аналіз основних понять, систематизацію матеріалу, порівняння й узагальнення даних, моделювання. Емпіричне дослідження виконувалося із застосуванням методів анкетування, психодіагностичного тестування, було використано такі методики: тест Бурдона, «відтворення розповіді», інструмент для вимірювання периферійного зору, методика вимірювання швидкості читання та продуктивності читання.

Зміст тренінгу.

Було проведено 2 зустрічі по 2 години кожна з учасниками, задачею яких було: діагностика швидкості та продуктивності читання, рівня розвитку периферійного зору, об'єму короткотривалої та довготривалої пам'яті, а також ступеню розвитку образної пам'яті; ознайомлення учасників з основними принципами та техніками збільшення швидкості та продуктивності читання та покращення запам'ятовування; освоєння та практичне відпрацювання основних технік розвитку швидкого читання та розвитку мнемічних функцій; стимулювання мотивованості учасників тренінгу до щоденного читання та самостійної роботи; розроблення з кожним учасником індиві-

дуального плану роботи після завершення тренінгу.

Структура тренінгу.

1 тренінговий день:

– проведення анкетування та збір основних мотиваційних запитів учасників;
– замір швидкості читання, визначення продуктивності читання (швидкість читання поділена на коефіцієнт розуміння прочитаного), концентрації уваги, швидкості переключення уваги. Забір об'єму короткотривалої та довготривалої пам'яті за допомогою тесту Бурдона, «відтворення розповіді»;

– опрацювання теоретичного матеріалу: поняття «швидкочитання», основні фактори, що впливають на низьку швидкість читання, історичні постаті, що були «швидкочитачами», інструменти та вправи для покращення запам'ятовування та збільшення швидкості прочитування матеріалу;

– блок на розвиток периферійного зору: ознайомлення учасників із Таблицями Шульте та Пірамідками (текстові / числові, горизонтальні / вертикальні); виконання вправ із даними інструментами;

– ознайомлення учасників із текстами на антиципацію та виконання практичних вправ із подібним матеріалом;

– презентація учасникам першого прийому швидкого читання «по 2 слова» та аналіз основної функції метронома. Читання учнями тексту за допомогою нових прийомів із поступовим збільшенням швидкості опрацювання матеріалу;

– ознайомлення з принципами функціонування одного із способів запам'ятовування тексту – «Ланцюжка». Пробне демонстраційне запам'ятовування тексту всією групою за допомогою «Ланцюжка». Самостійне запам'ятовування тексту з використанням нового прийому;

– проміжний замір швидкості та продуктивності читання та запам'ятовування, збір зворотного зв'язку, обговорення планів на самостійну роботу вдома.

2 тренінговий день:

– обговорення попереднього навчального дня, окреслення основних складнощів, із якими стикнулись учасники під час виконання домашнього завдання;

– багаторазове виконання учасниками вправ із таблицями Шульте (стандартними та великими, чорно-білими та кольоровими), пірамідками різних типів, текстами на антиципацію;

– ознайомлення учасників із тренувальною програмою *ready*, яка допомагає збільшувати швидкість прочитування та сприймання тексту. Використання учасниками програми на практиці з поступовим

збільшенням швидкості відображення матеріалу;

- активне читання учасниками книг із поступовим збільшенням об'єму сприймаючої інформації при 1 погляді на текст (від 2 слів до рядка), яке супроводжується метрономом, що задає такт читання.

- вивчення та аналіз основних технік швидкого читання: лінійка, скакалка, класики та використання їх учасниками на практиці;

- ознайомлення учнів з ефективним прийомом запам'ятовування цифр та текстів за допомогою «число-буквеного коду». Аналіз його можливостей та особливостей використання та запам'ятовування учасниками основних історичних дат із його допомогою;

- проведення фінального заміру швидкості та продуктивності читання, а також тестове запам'ятовування учнями тексту з подальшим його відтворенням;

- окреслення планів із тренером на подальші домашні тренування, обговорення основних інструментів збільшення швидкості читання та запам'ятовування, які можна використовувати в домашніх умовах.

Особливості завдань тренінгу.

- аналіз основних складнощів, які можуть виникати в учасників під час засвоєння навичок швидкочитання;

- формування в учнів навички читати щодня для підтримання та розвитку вивчених інструментів;

- вивчення та практичне використання основних інструментів розвитку швидкого читання та ефективного запам'ятовування;

- складення з тренером індивідуального плану розвитку швидкочитання та запам'ятовування, спираючись на особливості кожного учасника (периферійного зору, концентрації уваги, стійкості та переключення уваги і т.д.);

- розвиток в учасників сильної мотиваційної складової частини для подальшого вдосконалення отриманих навичок.

Характеристика вибірки. Загальний об'єм вибірки становить 72 особи, серед яких: 38 студентів входять в експериментальну групу; 35 студентів – у контрольну групу.

Розподіл за статтю виглядає таким чином: 48 (66,7%) жінок та 24 (33,3%) чоловіки. Що ж стосується віку досліджуваних, то він знаходиться в діапазоні 19-24 роки, а саме: 19 років – 14 досліджуваних (19,4%); 20 років – 26 досліджуваних (36,1%); 21-22 роки – 23 досліджуваних (31,9%); 23-24 роки – 9 досліджуваних (12,5%).

3. Результати та дискусії

Для проведення дослідження шляхів удосконалення навчальної праці студентів було відібрано 2 групи досліджуваних: контрольна та експериментальна. Для обох груп були здійснені первинні заміри периферійного зору, об'ємів короткотривалої та довготривалої пам'яті, стійкості, концентрації та переключення уваги, а також швидкості та продуктивності читання. Були отримані такі результати (див. рис. 1):

Отже, за результатами тестування обох груп, ми бачимо, що значних відмінностей у продуктивності читання та швидкості читання не виявлено. Це говорить про рівномірність вибірки.

Як бачимо, провівши первинні заміри в експериментальній та контрольній групах, ми не виявили особливих відмінностей у швидкості читання, об'ємі короткотривалої та довготривалої пам'яті, стійкості уваги, продуктивності уваги чи периферійного зору. Усе це говорить про рівномірність нашої вибірки.

Оскільки представники експериментальної і контрольної групи мають однаковий віковий діапазон, мають спільну провідну ді-

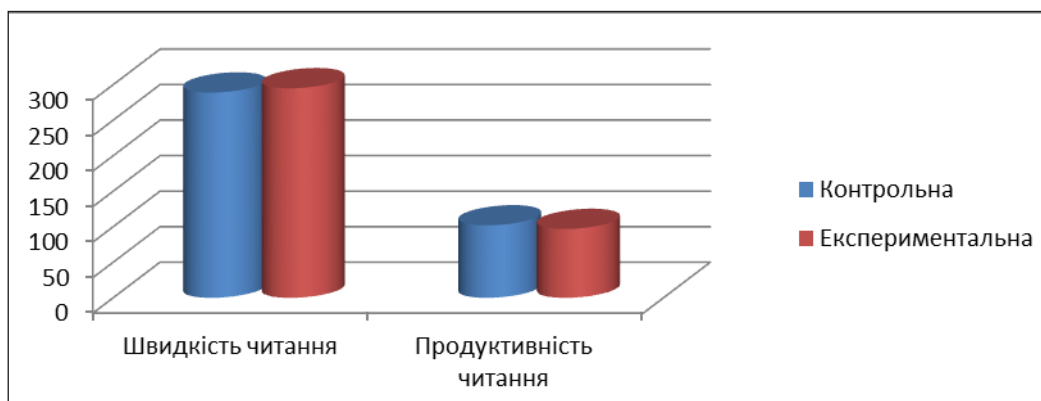

Рис. 1. Результати первинних замірів швидкості та продуктивності читання

яльність (навчання в університеті), а також входять до однієї соціальної групи, ми спостерігаємо, що отримані первинні результати для обох груп являються подібними.

Після цього для експериментальної групи був проведений 4-годинний тренінг, спрямований на розвиток швидкочитання, пам'яті, периферійного зору та уваги. А також було надане домашнє завдання для обов'язкового виконання протягом 1 тижня (1 година в день).

Після завершення тижня з тренувальним завданнями було проведено повторний замір периферійного зору, об'ємів короткотривалої та довготривалої пам'яті, стійкості, концентрації та переключення уваги, а також швидкості та продуктивності читання для представників контрольної та експериментальної груп.

Для того, щоб визначити, чи є отримані відмінності статистично значимими, ми

використаємо критерій для незалежних вибірок.

Спочатку дослідимо, чи змінилися показники швидкості і продуктивності читання в експериментальній групі після проведення тренінгу та тренувальних вправ у контрольній групі після повторного заміру через тиждень.

Отже, з отриманих результатів ми можемо спостерігати, що розроблений тренінг із розвитку швидкочитання та розвитку пам'яті є ефективним інструментом для вдосконалення вищезазначених навиків. Оскільки показник швидкості читання у представників експериментальної групи становить 453 слів у хвилину, а у представників контрольної групи – 293 слів у хвилину, а також продуктивність читання в експериментальній групі – 183 слів у хвилину, а в контрольній групі – 104 слова за хвилину, ми можемо зробити висновок, що тренінг

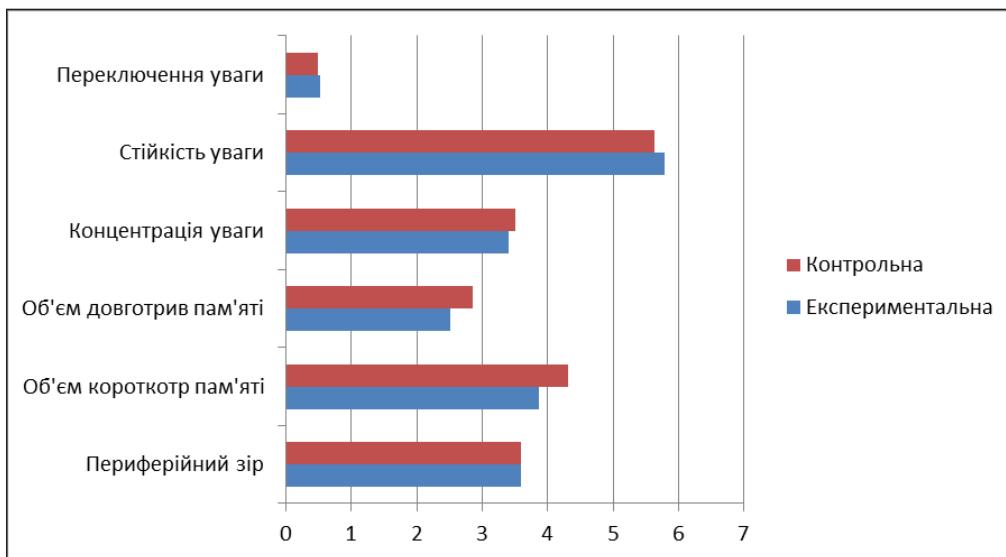

Рис. 2. Результати первинних замірів показників уваги, периферійного зору та пам'яті

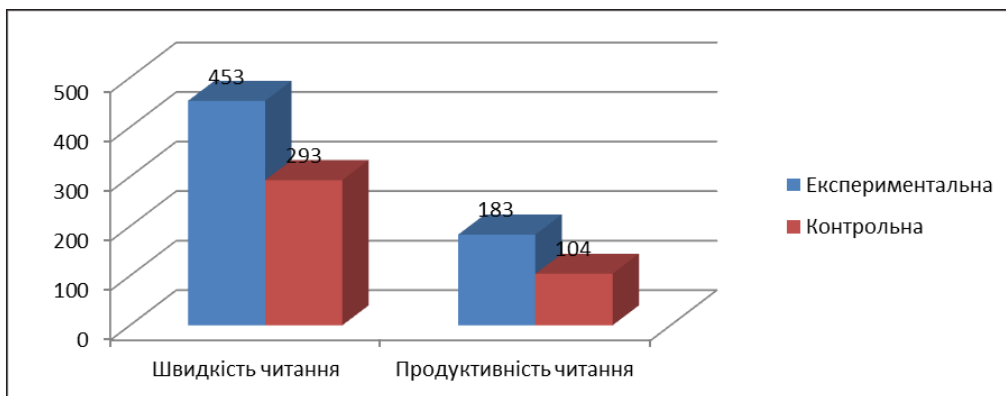

Рис. 3. Фінальний замір швидкості і продуктивності читання для представників 2 груп

дозволяє не тільки підвищити швидкість читання, але й підвищити рівень розуміння і запам'ятовування опрацьованого матеріалу. Оскільки критерій значимості становить 0,00 (менше 0,05) для показників швидкості читання і продуктивності читання, то ми можемо зробити висновок, що відмінності між експериментальною і контрольною групами є статистично достовірними.

Під час наступного етапу порівняємо, як відрізняються показники периферійного зору, об'ємів короткотривалої та довготривалої пам'яті, стійкості, концентрації та переключення уваги у представників двох груп після фінального заміру.

Як і в ситуації зі швидкістю і продуктивністю читання, ми спостерігаємо позитивну тенденцію росту показників в експериментальній групі після проходження тренінгу і самостійного опрацювання домашнього завдання протягом тижня. Але не всі відмінності між показниками експериментальної і контрольної групи є статистично достовірними. Проаналізуємо всі результати:

– периферійний зір: середній показник у представників експериментальної групи становить 6,11, у представників контрольної групи – 3,57. Оскільки критерій значимості становить 0,00, можемо вважати дані відмінності статистично достовірними;

– об'єм короткотривалої пам'яті: середній показник у представників експериментальної групи становить 7, у представників контрольної групи – 4,17. Оскільки критерій значимості становить 0,00, можемо вважати дані відмінності статистично достовірними;

– об'єм довготривалої пам'яті: середній показник у представників експериментальної групи становить 6,41, у представників контрольної групи – 2,91. Оскільки критерій значимості становить 0,00, мо-

жемо вважати дані відмінності статистично достовірними;

– концентрація уваги: середній показник у представників експериментальної групи становить 3,53, у представників контрольної групи – 3,4. Оскільки критерій значимості становить 0,616 (вище ніж 0,05), ми не можемо приймати отримані відмінності як статистично достовірні;

– стійкість уваги: середній показник у представників експериментальної групи становить 5,5, у представників контрольної групи – 5,26. Оскільки критерій значимості становить 0,438 (вище ніж 0,05), ми не можемо приймати отримані відмінності як статистично достовірні;

– переключення уваги: середній показник у представників експериментальної групи становить 45,41%, у представників контрольної групи – 48,69%. Оскільки критерій значимості становить 0,340 (вище ніж 0,05), ми не можемо приймати отримані відмінності як статистично достовірні.

Оскільки показники концентрації, стійкості і переключення уваги суттєво не змінились, можемо зробити висновок, що для їх розвитку необхідний більший проміжок часу, або ж необхідно змінити сам тренінг, доповнивши його вправами, які були б спрямовані на розвиток вищезазначених показників.

Тепер проаналізуємо, як змінились решта показників у досліджуваних з експериментальної групи після проведення тренінгу з розвитку швидкочитання і пам'яті.

Як бачимо, найбільший вплив тренінг здійснив на розвиток периферійного зору й пам'яті. Проаналізуємо кожен із показників окремо:

– периферійний зір: середній показник у досліджуваних до тренінгу установив 3,59, а після тренінгу – 6,11. Оскільки критерій значимості становить 0,00,

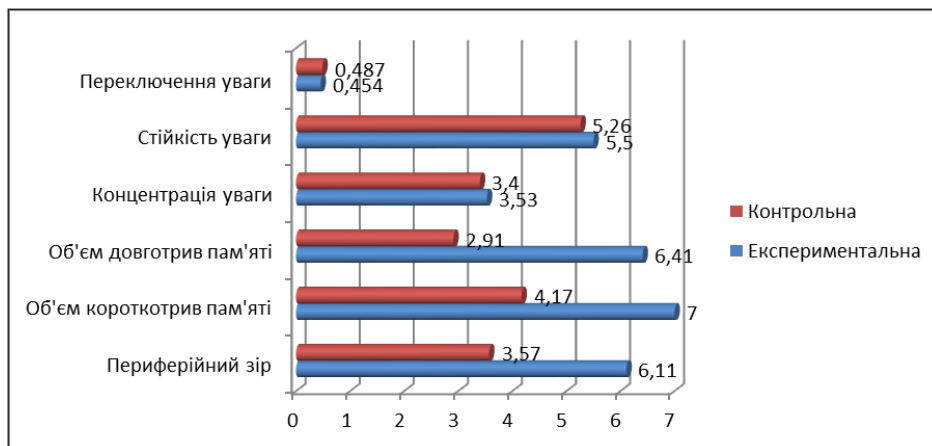

Рис. 4. Фінальний замір показників периферійного зору, пам'яті, уваги для 2 груп

можемо вважати дані відмінності статистично достовірними;

– об’єм короткотривалої пам’яті: середній показник у досліджуваних до тренінгу становив 3,86, а після тренінгу – 7. Оскільки критерій значимості становить 0,00, можемо вважати дані відмінності статистично достовірними;

– об’єм довготривалої пам’яті: середній показник у досліджуваних до тренінгу становив 2,51, а після тренінгу – 6,41. Оскільки критерій значимості становить 0,00, можемо вважати дані відмінності статистично достовірними;

– концентрація уваги: середній показник у досліджуваних до тренінгу становив 3,4, а після тренінгу – 3,5. Оскільки критерій значимості становить 0,021 (нижче ніж 0,05), ми можемо приймати отримані відмінності як статистично достовірні;

– стійкість уваги: середній показник у досліджуваних до тренінгу становив 5,78, а після тренінгу – 5,51. Оскільки критерій значимості становить 0,048 (нижче ніж 0,05), ми можемо приймати отримані відмінності як статистично достовірні;

– переключення уваги: середній показник у представників експериментальної

групи становить 50,22%, у представників контрольної групи – 45,41%. Оскільки критерій значимості становить 0,00 (нижче ніж 0,05), ми можемо приймати отримані відмінності як статистично достовірні.

Порівняння результатів первинного (до тренінгу) і фінального (після тренінгу) замірів периферійного зору, об’ємів короткотривалої та довготривалої пам’яті, стійкості, концентрації та переключення уваги, швидкості й продуктивності читання в досліджуваних з експериментальної групи:

Як бачимо, 4-годинний тренінг (2 години – швидкочитання, 2 – години розвиток пам’яті) і виконання домашнього завдання протягом тижня дозволяють у середньому підвищити рівень швидкості й продуктивності читання у 2 рази, в окремих випадках – у 3-4 рази (залежить від активності досліджуваного під час виконання домашнього завдання).

Оскільки в даних випадках критерій значимості становить 0,00, можемо зробити висновок, що отримані відмінності являються статистично достовірними.

Висновки

У даній статті представлено результати емпіричного дослідження покращення навчальної праці студентів засобами тренінгу.

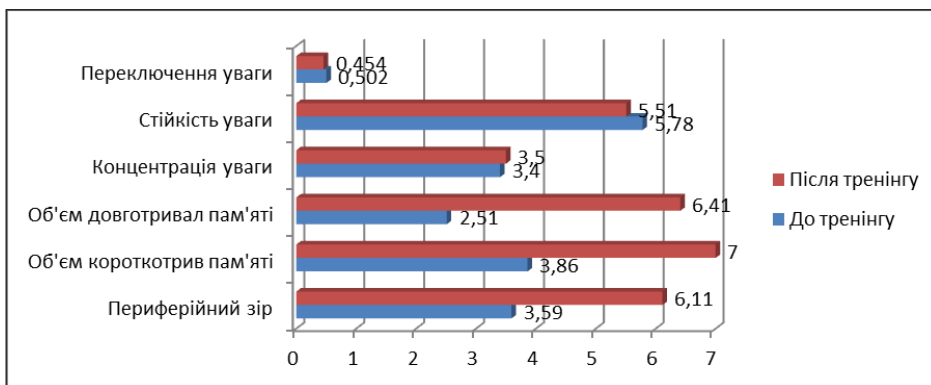

Рис. 5. Показники периферійного зору, пам’яті та уваги до і після тренінгу

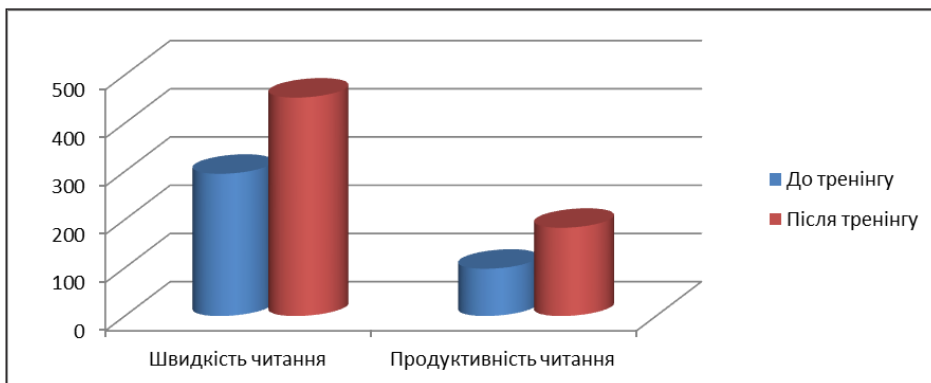

Рис. 6. Результати швидкості й продуктивності читання до та після тренінгу

Для цього було обрано 2 групи досліджуваних: експериментальна і контрольна. Для експериментальної групи був проведений тренінг для розвитку швидкочитання і пам'яті, периферійного зору та уваги.

Як бачимо, найбільший вплив тренінг здійснив на розвиток периферійного зору і пам'яті, а саме:

– периферійний зір: середній показник у досліджуваних до тренінгу становив 3,59, а після тренінгу – 6,11. Оскільки критерій значимості становить 0,00, можемо вважати дані відмінності статистично достовірними;

– об'єм короткотривалої пам'яті: середній показник у досліджуваних до тренінгу становив 3,86, а після тренінгу – 7. Оскільки критерій значимості становить 0,00, можемо вважати дані відмінності статистично достовірними;

– об'єм довготривалої пам'яті: середній показник у досліджуваних до тренінгу становив 2,51, а після тренінгу – 6,41. Оскільки критерій значимості становить 0,00, можемо вважати дані відмінності статистично достовірними;

– концентрація уваги: середній показник у досліджуваних до тренінгу становив 3,4, а після тренінгу – 3,5. Оскільки критерій значимості становить 0,021 (нижче ніж 0,05), ми можемо приймати отримані відмінності як статистично достовірні;

– стійкість уваги: середній показник у досліджуваних до тренінгу становив 5,78, а після тренінгу – 5,51. Оскільки критерій значимості становить 0,048 (нижче ніж 0,05), ми можемо приймати отримані відмінності як статистично достовірні;

– переключення уваги: середній показник у представників експериментальної групи становить 50,22%, у представників контрольної групи – 45,41%. Оскільки критерій значимості становить 0,00 (нижче ніж 0,05), ми можемо приймати отримані відмінності як статистично достовірні.

Можемо зробити висновок, що тренінг розвитку швидкочитання та пам'яті не лише сприяє підвищенню швидкості й продуктивності читання, але й розвиває периферійний зір, об'єм довготривалої короткотривалої пам'яті, а також здійснює незначний вплив на розвиток уваги. Натомість концентрація, стійкість і переключення уваги не показали значного росту.

Перспективну лінію вбачаємо в тому, що на основі вищезазначених результатів доречним було б включення курсу з практичного розвитку швидкочитання, пам'яті, периферійного зору та уваги в навчальний процес студентів у ЗВО, що позитивно вплине не лише на їх навчальний темп, але і на середню успішність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борисова Т.А. Скорость чтения и стратегия смыслового выражения. Смысловое восприятие речевого сообщения в условиях массовой коммуникации. Москва, 1976.
2. Галактионова Т.Г. «Открытое чтение» – концептуальная характеристика чтения как социально-педагогического феномена открытого образования. *Известия Русского национального педагогического университета им. А.И. Герцена*. 2007. Т. 9. № 42.
3. Зиганов М., Козаренко В. Мнемотехника. Запоминание на основании визуального мышления. Москва : Школа рационального чтения, 2001.
4. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України від 02.06, 93 № 161. *Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі*. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93> (дата звернення : 20.02.2019).
5. Литвинчук Л.М. Формування професійних умінь практичного психолога щодо надання реабілітаційної допомоги клієнту. *Професійна підготовка практичного психолога як конкурентоспроможного фахівця: теорія і практика : навч.-метод. посіб.* Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 295–305.
6. Kump P. Breakthrough Rapid Reading Dev. Mark. 2005. P. 75.
7. Buzan T. The Speed Reading Book Literature think. 2009. P. 43.

REFERENCES:

1. Borysova T.A. (1976). *Skorost' chteniya i strategiya smyslovogo vyrazheniya. Smyslovoe vospriyatiye rechevogo soobshcheniya v usloviyakh massovoy kommunikatsii* [The speed of reading and the strategy of expression computations the semantic perception of voice message in the context of mass communication]. Moscow [in Russian].
2. Galaktionova T.G. (2007). "Otkrytoe chtenie" - kontseptual'naya kharakteristika chteniya kak sotsial'no-pedagogicheskogo fenomena otkrytogo obrazovaniya ["Open reading" is the conceptual characteristic of reading as a social and pedagogical phenomenon of an open education]. *Izvestiya Russkogo natsional'nogo pedagogicheskogo universiteta im. A.I. Gertsena* News of the Russian National Pedagogical University A.I. Hertsena, 9,42. [in Russian].
3. Ziganov M., Kozarenko V. (2001). *Mnemotekhnika. Zapominaniye na osnovanii vizual'nogo myshleniya [Memorization based on visual thinking]*. Moscow: Shkola ratsional'nogo chteniya – Rational reading school [in Russian].
4. *Polozhennya pro orhanizatsiyu navchal'noho protsesu u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh Ukrayiny vid 02.06.93 № 161 [Regulations on the organization of the educational process in higher educational institutions of Ukraine of 02.06.93 №161]*. Zbirnyk normatyvnykh aktiv Ukrayiny shchodo organizatsiyi navchal'no-vykhovnoho protsesy u vyshchomy navchal'nomu zakladi - Collection of normative acts of Ukraine regarding the organization of the educational process in higher educational institutes. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93> [in Ukrainian].
5. Lytvynchuk L. M. (2015). *Formuvannya profesijnyx umin praktychnogo psykhologa shhodo nadannya*

reabilitacijnoi dopomogy kliyentu. [Formulary of the professional mind of a practical psychologist on the basis of a social certificate]. Profesijna pidgotovka praktychnogo psykhologa yak konkurentospromozhnogo faxivcya: teoriya i praktyka : navch.-metod. posib. – Kyiv. : Vy`d-vo NPU imeni M. P. Dragomanova. 295–305 [in Ukrainian].

6. Kump, P. (2005). Breakthrough Rapid Reading. 75.

7. Buzan, T. (2009). The Speed Reading Book. Literature think. 43.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2019.

The article was received 25 February 2019.

УДК 159.923.2

DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-2-2

УСПІШНА ОПТАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Грузинова Ксенія Михайлівна,

магістр психології, фахівець навчально-наукової лабораторії
«Соціальних опитувань та аналізу якості надання освітніх послуг» ІМВ

Національний авіаційний університет

ksenyagruginova@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7800-1375

Мета. У статті розглядаються результати дослідження, присвяченого вивченню професійної ідентичності студентів. Метою роботи є виявлення залежності статусу професійної ідентичності від успішності оптації, оцінки зробленого професійного вибору як вірного чи невірного.

Методи. Дослідження було проведено шляхом письмового очного групового опитування респондентів, тестування. У ході проведення опитування досліджуваним було надано такі методики дослідження: «Методика вивчення професійної ідентичності» Л.Б. Шнейдер; соціальна анкета. Отримані в результаті опитування результати було узагальнено й проаналізовано за допомогою методів статистичної обробки.

Результати. Проведене дослідження дало змогу встановити, що формування професійної ідентичності залежить від позитивної оцінки власного вибору професії й закладу вищої освіти. Було визначено залежність статусу ідентичності від успішності оптації, оцінки зробленого професійного вибору як вірного чи невірного.

До групи студентів, які пройшли «успішну оптацію», було віднесено тих здобувачів вищої освіти, які задоволені і обраною професією, і обраним закладом вищої освіти, не шкодують про зроблений на стадії оптації вибір спеціальності. Для цих студентів найбільшою мірою характерні статуси псевдопозитивної і позитивної зрілої професійної ідентичності. Було встановлено, що більшість студентів, які виявляють розчарування в обраній спеціальності й воліють змінити напрям професійної підготовки, перебувають у стані професійної кризи. Для цієї групи здобувачів вищої освіти незадоволеність обраною професією може бути ознакою і причиною переживання кризи середини навчання. Схожий результат було отримано стосовно студентів, які розчаровані обраним закладом вищої освіти і бажають змінити місце навчання за умови збереження обраного напрямку професійної підготовки. У цьому випадку студенти здебільшого також переживають кризу професійного навчання або виявляють найбільшою мірою статуси передчасної, дифузної ідентичності. Найбільша частина здобувачів зі статусом передчасної ідентичності виявляє загальне розчарування вищою освітою – ці студенти виявляють незадоволення як обраною професією, так і своїм закладом вищої освіти.

Висновки. Було зроблено висновок, що актуальний статус професійної ідентичності залежить від специфіки оцінювання власного професійного вибору, а успішну оптацію можна вважати чинником розвитку зрілої професійної ідентичності під час навчання в закладі вищої освіти.

Ключові слова: професійний вибір, спеціальність, заклад вищої освіти, здобувачі вищої освіти, криза професійного навчання.

SUCCESSFUL OPTION AS A FACTOR OF PROFESSIONAL IDENTITY

Hruznova Kseniia Mykhailivna,

Master of Psychological Sciences, Specialist of the Educational and Scientific Laboratory
“Social Surveys and Analysis of the Quality of Educational Services” IIR

National Aviation University

ksenyagruginova@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7800-1375

Purpose. The article is devoted to the research of students' professional identity. The purpose of the work is to identify the dependence of the status of professional identity on successful option, the assessment of professional choice as right or wrong.

Methods. The research had conducted through a written, in-person group survey method, testing. In the course of the research, there were provided the following research methods: “Methods of measuring professional